

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 25.–29. janúar 2016.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Karl Garðarsson, formaður, Brynjar Þór Níelsson og Ögmundur Jónasson, auk Sigrúnar Brynju Einarsdóttur, starfandi ritara.

Helstu mál á dagskrá þingsins voru flóttamannavandinn í Evrópu og fólksflutningar til álfunnar sem og alþjóðleg hryðjuverkastarfsemi. Þingið hófst á kjöri forseta þingsins og var Pedro Agramunt frá Spáni einn í framboði. Í opnunarræðu sinni ræddi Agramunt um helstu áskoranir sem Evrópa stendur frammi fyrir. Auk fyrrgreindra atriða kvað Agramunt þar einnig bera hæst óleystar deilur á fjölmörgum svæðum í álfunni og uppgang hægri og vinstri populisma og þjóðernishyggju samhliða rofi lýðræðislegra meginreglna og mannréttinda á sumum stöðum.

Utanríkisráðherra Búlgaríu, Daniel Mitov, ávarpaði einnig þingið og sagði meðal annars frá áhersluatriðum búlgörsku formennskunnar í ráðherranefnd Evrópuráðsins. Þar var efst á baugi að auka vernd réttinda barna og auðvelda ungu fólki aðgengi að menningu, að vernda fjölmiðla frá utanaðkomandi áhrifum og að vernda minnihlutahópa, m.a. aldraða, fatlaða, róma-fólk og farandverkamenn. Mikilvægt væri að koma í veg fyrir að þessir hópar yrðu jaðarsettir og útilokaðir félagslega.

Þáávarpaði forseti Búlgaríu, Rosen Plevneliev, þingið og sagði að miklar framfarir hefðu orðið í landinu frá því að það gekk í Evrópuráðið árið 1992. Hann þakkaði leiðsögn ráðsins fyrir það hversu vel hefði tekist til með að koma á fót nútímalýðræðisríki þar sem mannréttindi væru í hávegum höfð. Hann ítrekaði að Búlgaríu fylgdi ákvæðum Dyflinnarreglugerðarinnar og Schengen í tengslum við flóttamannavandann. Í máli hans kom einnig fram að Búlgarar sýndu öllum flóttamönnum samkennd og veittu öllum þeim sem mættu viðmiðum reglnanna stöðu flóttamanna á grundvelli mannúðarsjónarmiða. Plevneliev sagði nauðsynlegt að takast á við orsakir hryðjuverka og öfgakenndra sjónarmiða, ekki bara afleiðingarnar. Hann sagði að félagsleg einangrun, ójafnræði, skortur á grundvallarmannréttindum, atvinnuleysi og slakar framtíðarhorfur kyntu undir hatri og ykju fylgi við öfgaöfl. Loks bar hann fram þá ósk að sameinuð og friðsæl Evrópa yrði endurreist með langtímamarkmið og langtímasýn í huga þar sem meginreglur Evrópuráðsins væru hafðar í hávegum en ekki hagsmunir einstakra þjóða. Leiðtogafundur væri að hans mati kjörinn vettvangur til að staðfesta á ný skuldbindingu aðildarríkjanna við grunnildi og meginreglur lýðræðis, mannréttinda og réttarríkisins á æðstu pólitísku stöðum.

Thorbjörn Jagland, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, lagði í árlegri framsögu sinni sérstaka áherslu á mál Ilgar Mammadov sem hefur setið í fangelsi í tvö ár í Azerbajjan og sætt þar illri meðferð. Jagland sagði að þótt Mammadov væri vissulega ekki eini Evrópubúinn sem hefði verið fangelsaður án saka væri hann hins vegar sá eini sem Mannréttindadómstóllinn hefði krafist að væri látinn laus. Jagland ræddi einnig um nefnd sem hann hefði sent til Krímskaga til að halda mannréttindum þar á lofti og um sérstakan fulltrúa sem hann hefði tilnefnt vegna flóttamannavandans.

Með samþykkt ályktunar um flóttamannastrauminn yfir Miðjarðarhafið ákvað Evrópuráðsþingið að styðja við að svokölluðum „hotspots“ yrði komið á fót til að meðhöndla hælísóskir frá aðilum utan Evrópu til að hægt væri að bera kennsl á fólk sem þyrfti alþjóðlega vernd áður en það legði í hættulegar sjóferðir. Einnig var kallað eftir því að gripið yrði til frekari aðgerða til að koma í veg fyrir smyglhringi. Á sama tíma ætti að halda áfram leitar- og björgunaraðgerðum á Miðjarðarhafinu og styðja mun betur við Grikkland og Ítalíu svo að hægt væri að setja upp stór neyðarskýli. Þá þyrfti að setja upp varanlegt kerfi til að hægt væri að koma flóttamönnum sem kæmu til þessara landa áfram til annarra Evrópulanda.

Umræða fór fram á þinginu um hvernig hægt væri að berjast gegn alþjóðlegri hryðjuverkastarfsemi og vernda jafnframt viðmið og gildi Evrópuráðsins. Samhliða var rætt um erlenda vígamenn í Sýrlandi og Írak. Karl Garðarsson tók til máls í umræðunni fyrir hönd ALDE-flokkahópsins. Í ræðu sinni lagði hann áherslu á að ISIS væru ekki eingöngu stærstu og valdamestu hryðjuverkasamtök sem komið hefðu til sögunnar, þau væru líka þau ríkustu. Til að berjast gegn þeim þyrfti að stöðva peningastreymi til þeirra. Það væri óásættanlegt að mörg aðildarríki Sameinuðu þjóðanna létu ISIS fjármagn í té. Karl ræddi einnig um ástæður þess að ungt fólk gengi til liðs við hryðjuverkasamtök og sagði að til þess að berjast gegn því þyrfti að ráðast að rótum vandans og stöðva uppgang öfgasinnaðra afla. Það þyrfti að uppfræða ungt folk og búa til fjölpætta áætlun til að takast á við vandann, bæði á alþjóðlegum grundvelli og innan hvers ríkis fyrir sig. Á sama tíma þyrftu aðildarríki Evrópuráðsins að hafa grunnildi þess í huga, mannréttindi, lög og reglu. Í ályktun sem samþykkt var á þinginu varðandi fyrrnefnda málið var kallað eftir því að aðildarríkin tryggðu jafnvægi á milli nauðsynlegra aðgerða þegar kæmi að því að verja frelsi og öryggi borgaranna annars vegar og koma í veg fyrir að þessi réttindi yrðu fótum troðin hins vegar. Eins var samþykkt að neyðarástand ætti að takmarka við stysta mögulegan tíma og kallað eftir því að leyniþjónustur ríkjanna mundu auka samstarf sín á milli í stað þess að fylgjast með afmörkuðum hópum fólks sem hefði sýnt sig að hefði litla þýðingu. Í ályktun sem samþykkt var á þinginu varðandi síðarnefnda málið var einnig kallað eftir tækjum til að fylgjast með útbreiðslu öfgafulls áróðurs á netinu, því að menntun og fræðsla trúarleiðtoga væri í samræmi við lýðræðisleg gildi, og að áhersla yrði lögð á að fyrirbyggja að öfgahópar spryttu upp úr fangelsum.

Í ályktun um árásir á konur í evrópskum borgum og þörfina á alhliða viðbrögðum við þeim fordæmdu þingið nýliðna atburði og kallaði eftir því að fjölmiðlar greindu hlutlaust og rétt frá slíkum atburðum, án þess þó að fordæma eða brennimerkja hluta íbúa hlutaðeigandi landa. Í ályktuninni kom fram að það að greina einungis frá atburðum að hluta, seint eða af hlutdrægni gæti gefið samsæriskeningum byr undir báða vængi, kynt undir hatri gagnvart hluta íbúa og stuðlað að vantrausti gagnvart yfirvöldum og fjölmiðlum. Þingmenn kröfðust þess að hinir brotlegu yrðu sóttir til saka og að árásirnar yrðu rannsakaðar. Jafnframt hvöttu þeir til þess að aðildarríki Evrópuráðsins fullgiltu Ístanbúl-sáttmála ráðsins um aðgerðir gegn ofbeldi gegn konum og heimilisofbeldi.

Ögmundur Jónasson tók til máls fyrir hönd flokkahóps UEL í umræðu um spillingu meðal dómara og þörfina á því að fylgja eftir tillögum Evrópuráðsþingsins. Í máli hans kom m.a. fram að óháðir og óspilltir dómstólar væru vissulega eitt af mikilvægustu málum þingsins þar sem það snerist um grundvöllinn að starfi ráðsins. Evrópuráðið legði til við aðildarríki sín að þarlend löggjöf fylgdi viðmiðum þess til að þau gætu orðið raunveruleg lýðræðissamfélög þar sem mannréttindi væru virt. Það skipti höfuðmáli að dómsvaldið væri byggt á þessum meginreglum þótt svo væri ekki alltaf. Skýrslan sem var samþykkt hvetti öll aðildarríki til að hrinda tillögum Evrópuráðsþingsins í framkvæmd til að fyrirbyggja og uppræta spillingu þar sem hún væri til staðar. Þar kæmu tilmæli GRECO-nefndarinnar sérstaklega til skoðunar.

Á þinginu bar það við að vísað var aftur til nefndar ályktun um ástandið á Nagorno-Karabakh-svæðinu sem hafði að geyma ákall til Armena um að hverfa frá svæðinu sem þátt í Minsk-ferlinu, en framsögumaður skýrslunnar, Robert Walter, hafði sætt ásökunum um að vera hliðhollur Asserum í skýrsludrögunum. Hins vegar var samþykkt ályktun þess efnis að Armenar skyldu hætta að nota aðgang að vatni sem pólitískt vopn eða þrýsting á Assera á Nagorno-Karabakh-svæðinu.

Einnig var samþykkt ályktun um málefni Kósovó þess efnis að stofnun réttarríkis og uppræting spillingar ættu að vera forgangsatriði þarlendra stjórnvalda.

Karl Garðarsson var kjörinn 2. varaformaður stjórnmalanefndarinnar og einn af varaforsetum fyrir hönd ALDE-flokkahópsins. Ögmundur Jónasson var einnig skipaður annar tveggja framsögumanna skýrslu eftirlitsnefndarinnar um stöðu mála í Moldóvu en þar ríkir upplausnarástand og núverandi stjórnvöld hafa verið sökuð um að beita réttarkerfinu í pólitískum tilgangi.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.